

INTERACȚIUNEA LINGVISTICĂ ÎN COMUNICAREA MILITARĂ

Lect.univ.dr. Luiza-Maria OLTEANU

The semantic specificity of the military term is provided by the contents of a certain special concept regarding the military field, and it is implemented by the military personnel, directives or other official documents, by a certain sign in that particular terminological system. On the other hand, the usage specificity of a military term is determined by its communicative function, keeping in mind the fact that the military term serves the military domain of linguistic communication.

Termenul militar reprezintă o variantă a termenului științific și una dintre formele concrete de realizare a acestuia în limbajul științei militare, „purătorul tabloului științific al lumii în limbajele militare”.¹

Specificitatea semantică a termenului militar este dată de către conținutul unei anumite noțiuni speciale, referitoare la domeniul militar și care este fixată prin intermediul personalului militar, directivelor sau altor documente oficiale, printr-un anumit semn în sistemul terminologic dat. Pe de altă parte, specificitatea întrebuintării termenului militar este determinată de funcția comunicativă a acestuia, având în vedere că termenul militar servește sferei militare de comunicare lingvistică.

Terminologia militară, pe de altă parte, reprezintă totalitatea termenilor militari ai unei limbi, oglindită în aparatul noțional al științei militare, ce se află în strânsă legătură cu formele și modalitățile de desfășurare a războiului, cu aspectele de folosire strategică a categoriilor de forțe, în general, a tipurilor de categorii de forțe și de arme, și, de asemenea, de folosire operativ-tactică a acestora, cu organizarea, tipurile de arme și înzestrarea tehnică.

Terminologia militară este un sistem deschis, în perpetuă dezvoltare, generată de către îmbogățirea sistemului cu noțiuni ale domeniilor de cunoștințe, ceea ce determină procesul obligatoriu al formării de noi termeni

¹ Климович, Н.И., *Сопоставительное статистическое и семантическое моделирование военного текста* (Подъязык тактики на материале русских и американских военных текстов), Москва, 1986.

pentru denumirea noilor noțiuni. Așadar, terminologia militară se află într-o continuă mișcare și nu reprezintă doar o totalitate, o oarecare mulțime de termeni dispași, ci există o serie de legături între aceștia. Terminologia militară se poate reprezenta și ca o mulțime de termeni organizată sistemic, cum ar fi unitățile nominative, un tot unitar, ce prezintă o anumită organizare internă și în care toate elementele, și anume termenii, se află într-o legătură și acțiune reciprocă.

Ca orice sistem, și cel terminologic militar prezintă o serie de trăsături specifice, cum sunt:

1. Terminologia militară are dimensiuni colosale. Abundența lexicului terminologic în limbajul militar se explică prin caracterul multidisciplinar complex al acestui sistem terminologic. De fapt, știința militară se caracterizează prin procesul din ce în ce mai cuprinzător al diferențierii, ce conduce la o segmentare și mai aprofundată a cunoștințelor militare, și anume la stratificarea terminologiei militare. Acest proces al diferențierii continuă a cunoștințelor militare și corespunzător terminologiei militare nu se întrerupe, ci astfel se generează un număr uriaș de termeni militari noi, specializați și tehnici.

2. Un număr mare de termeni tehnici și termeni împrumutați din alte domenii ale științei și tehnicii (ca de exemplu, electronică, topografie, fizică nucleară etc.) sunt termeni interdisciplinari. Armamentul se realizează în prezent pe baza celor mai noi realizări în diferite domenii ale științei și tehnicii. Astfel, în procesul fabricării și exploatării acestor sisteme, terminologia militară și tehnico-militară interacționează strâns cu multe alte sisteme disciplinare civile. În consecință, terminologia militară se îmbogățește cu un anumit număr de termeni împrumutați, ce sunt folosiți nu numai în mediul militar, ci și în alte câteva domenii de activitate.

3. În cadrul terminologiei militare, termenii tehnico-militari reprezintă marea majoritate a componenței acesteia. De exemplu, în limba engleză contemporană, termenii tehnico-militari reprezintă 60% din totalitatea termenilor militari. Această situație se datorează unui număr de factori extralingvistici, cum ar fi faptul că începând cu anii '50 are loc revoluționarea domeniului militar, ceea ce duce la apariția noilor tipuri de armament, schimbarea rolului mijloacelor de luptă armată pe câmpul de luptă, iar, în consecință, se simte necesitatea denumirii noilor noțiuni, generând astfel un impuls semnificativ în dezvoltarea terminologică în domeniul tehnico-militar.

4. Spre deosebire de toate celelalte terminologii de specialitate, cea militară este supusă unei reglementări constante și stricte nu numai în domeniul fixării, ci și în domeniul funcționării acesteia. Normele de întrebuințare adoptate în terminologia militară se află sub urmărire strictă, în special în textele documentelor de luptă, ordinelor, dispozițiilor etc., iar acest lucru se poate explica prin faptul că orice abatere de la norma terminologică

poate duce la eșecul comunicării între militari și chiar la urmări catastrofale pentru partea beligerantă.

5. Datorită întrebuințării masive a terminologiei militare de către multe grupuri sociale ale populației în comunicarea orală, are loc în mare măsură procesul de determinologizare a termenilor militari, mulți dintre aceștia trecând dincolo de limbajul militar.

6. Plecând de la specificul artei militare (strategie, artă operativă și tactică), tehnica militară, managementul armatei, pregătirea militară a populației etc. se desprind câteva trăsături ontologice ale terminologiei militare, cum ar fi: folosirea extensivă a formelor prescurtate ale termenilor, existența unui număr mare de unități terminologice mobile, ce se raportează la noile discipline ale artei militare și la caracterul interdisciplinar al acesteia. În concluzie, terminologia militară, într-o măsură mult mai mare decât orice alt domeniu lingvistic, oglindește specializarea proceselor militare.

Contactul lingvistic reprezintă unul dintre principalele motive ale schimbărilor și dezvoltării lingvistice, iar influența limbilor străine devine astfel unul dintre cei mai importanți factori ale acestor motive externe. Contactele lingvistice de orice fel se realizează în primul rând prin împrumutul dintr-o limbă a unui număr de cuvinte ce reprezintă realii noi pentru purtătorii de limbă receptoare ale împrumutului. Formele de interacțiune între limbi sunt deosebit de variate, deoarece interacțiunea cuprinde și alte niveluri lingvistice, realizându-și astfel specificitatea tuturor formelor acesteia. Împrumuturile pot fi sub forma cuvintelor de sine stătătoare, expresiilor, mijloacelor morfo-sintactice, iar, câteodată, chiar sub forma unor elemente de flexiune sau chiar sunete separate.

Puncte de discuție referitoare la contactul lingvistic ar fi împrumutul lingvistic și aspectele sociale ale contactului lingvistic. În categoria rezultatelor interacțiunii lingvistice se înscriu: restrângerea sferei de funcționare a limbii naționale în limbajul respectiv, explicarea deplină a termenilor de specialitate prin intermediul altei limbi ce are un statut de funcționare mai ridicat, comportamentul lingvistic al purtătorilor limbii naționale receptoare etc.

Studiul contactelor lingvistice nu este posibil fără analiza întregului complex de factori extralingvistici și mai ales sociali, factori ce nu se dovedesc a fi externi procesului și rezultatelor contactului. Faptele situației limbii în procesul contactelor lingvistice reprezintă caracteristicile sociolingvistice ale acestuia:

1. Motivele apariției contactului lingvistic sunt strâns legate de imposibilitatea existenței popoarelor în izolarea de lumea exterioară. În toate etapele lor de dezvoltare, popoarele s-au angajat în contacte economice, comerciale, științifice, politice, militare etc. Pentru sfera comunicării militare, o importanță deosebită o au toate tipurile de contacte militare (legăturile

bilaterale, organizațiile militare, conflictele militare), deoarece toate acestea își găsesc reflectarea în limbajele militare ale popoarelor ce intră în contact și îndeosebi în terminologiile acestora. Motivele contactelor lingvistice vor determina durata, intensitatea și condițiile socio-politice ale realizării acestora.

2. Tipurile de contacte lingvistice se bazează pe modalitățile activității comunicative²:

- interacțiunea pe canale orale (până la apariția scrisului);
- interacțiunea pe canale scrise;
- interacțiunea între limbajul scris și cel nescris ca tip intermediar (limbajul nescris devine scris, împrumutând atributele celui scris);
- tipul compus de interacțiune a limbilor (atât pe canale orale, cât și scrise).

3. Prestigiul social, politic, industrial, științific și militar al unităților împrumutate determină statutul funcțional (intern și extern) al limbilor receptoare. În cazul sferei comunicării militare, acolo unde este posibilă în primul rând acțiunea intensivă, unilaterală a unei limbi asupra limbajului și terminologiei militare a alteia, și anume: planificarea militaro-terminologică, factorul principal devine prestigiul politico-militar al limbilor receptoare și scopul contactului lingvistic realizat. O ilustrare grăitoare a unei astfel de situații o reprezintă urmările lingvistice și sociale ale contactului lingvistic ale popoarelor în domeniul comunicării militare în cadrul NATO.

Rezultatele contactelor lingvistice în funcție de caracteristicile lor sociolingvistice, pot fi:

- în urma proceselor de asimilare: apariția comunităților lingvistice de un anumit tip, areale sau sociolingvistice;
- în urma diferitelor interferențe la toate nivelurile în limbile aflate în contact: biligvismul și împrumuturile intensive;
- în urma restrângerii sferei de funcționare unei dintre limbi: obținerea de către cealaltă limbă a statutului de limbă de stat în regiunea respectivă și, în consecință, pidginizarea și creolizarea limbilor.³

Și în cazul comunicării militare pot apărea astfel de rezultate. Astfel, un exemplu de comunități areale și sociolingvistice de un anumit tip poate fi blocul militar NATO, ce reunea până nu demult țări cu scopuri politico-militare antagoniste, în frunte cu SUA. Unificarea teoriei și tehnicii militare în cadrul blocurilor militare, concepțiile ideologice și filozofice comune ale țărilor partenere și membre în organizațiile militare au condus la faptul că anumite unități terminologice militare au devenit unități comune ideologice.

² Журавлёв, В.К., *Внешние и внутренние факторы языковой эволюции*, Москва, 2004.

³ Михайленко, Т. Д., *Интра, и экстралингвистические аспекты формирования и функционирования военной терминосистемы в национальных языках* (на материале русского, немецкого и украинского языков) – Дис. доктора филол.наук, Москва, 1996г.

Rolul limbilor principale (englezei și francezei) în aceste organizații militare a devenit din ce în ce mai important deoarece, în cadrul blocurilor militare, în aceste limbi s-a realizat volumul principal de texte scrise, în care se oglindește conținutul principal al culturii materiale și spirituale (tehnicii militare, științei militare, doctrinei militare etc.)

Referitor la urmările lingvistice și sociale pentru popoarele țărilor membre NATO, în afară de numărul mare de împrumuturi în sistemele terminologice naționale (și nu numai sub forma calcurilor lingvistice, ci și sub forma unităților englezești), s-a observat și apariția „bilingvismului profesional”, ceea ce presupune cunoașterea obligatorie a limbii engleze de către personalul de Stat Major (și, în special, de către cel de conducere) al forțelor armate țărilor partenere.

Angajarea limbii engleze, în calitate de limbă de lucru, în cadrul NATO a dus nu numai la un statut internațional ridicat al acestei limbi printre limbile receptoare din cadrul Alianței, la puterea militară, economică și politică a acesteia, ci și la bilingvismul masiv în țările Europei de vest după cel de-al Doilea Război Mondial, la o largă folosire a limbii engleze pentru comunicare în toate sferele activității umane.